

Станішевська Т. І., Аносов І. П., Горбань Д. Д.
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ДИНАМІКА ВИНИКНЕННЯ СИТУАТИВНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД ЇХ СОМАТОТИПУ

ABSTRACT. Experimental research was included by determination of anthropometric indices, which allowed estimating the general physical development of children. For the description of child's constitution, the chart of V. Shtefko and A. Ostrovskia was used. The next was the determination of children anxiety level and dynamics of situational anxiety for children with different somatotypes. The analysis of morpho-functional indexes of children in age from 4 to 6 years allowed estimating their general physical development as harmonious. The middle level of situational anxiety was marked in 53% of preschool age children; girls, in comparison to the boys, had a higher percent level of situational anxiety. The analysis of individual features of situational anxiety manifestation for children of 4-6 years with different somatotype showed that a high level of anxiety was the characteristic for asthenics (12,5%), whereas for the children of digestive somatotype it was marked less (2,5%). The middle level of anxiety prevailed for the children of thoracic somatotype, whereas among the children of digestive and asthenic somatotype it was marked less. A low level of anxiety was the characteristic for the children of muscular and digestive somatotypes (9,2% and 8,3%), for children from thoracic and asthenic somatotypes – 1,7% and 2,5% respectively, for children with indefinite somatotype it was not marked.

Keywords: children, general physical development, constitution, somatotype, anxiety.

Останнім часом з'явилися дослідження, що свідчать про постійне зростання кількості тривожних дітей, при цьому більшість авторів відзначають розвиток тривожності у дітей, починаючи з трьох річного віку. Тривожна дитина відрізняється підвищеним занепокоєнням, непевністю, емоційною нестійкістю. Вона постійно пригнічена, знаходиться насторожі, вкрай нерішуча, їй важко встановлювати контакти з оточуючими. Світ сприймається як лякаючий і ворожий, поступово закріплюється занижена самооцінка і похмурий погляд на своє майбутнє, відзначається пригнічення основних фізіологічних показників дитини з боку нервової системи. В науковій літературі дані про рівні ситуативної тривожності серед дітей дошкільного віку є недостатніми, проблема є маловивченою [3]. Очевидно, що майбутнє будь-якої країни за впевненими в собі, психічно і емоційно здоровими молодими людьми. Таким чином, майбутнім педагогам, необхідно своєчасно розпізнати тривожних дітей, оскільки тільки вчасно надана психологічна допомога може запобігти розвитку у таких дітей невротичних станів і неврозів надалі [2].

Метою нашої роботи було визначення рівня ситуативної тривожності серед дітей дошкільного віку у взаємозв'язку з їх соматотипами. Для досягнення поставленої мети ми вирішували такі завдання:

1. Дати оцінку загальному фізичному розвитку дітей віком від 4 до 6 років за морфо-функціональними показниками.
2. Визначити основні соматотипи серед практично здорових дітей дошкільного віку.
3. Простежити індивідуально-типологічні особливості проявів ситуативної тривожності у дітей 4-6 років у взаємозв'язку з їх соматотипами.

Об'єктом дослідження був рівень ситуативної тривожності у дітей 4-6 років. Предметом дослідження: взаємозв'язок рівнів ситуативної тривожності у дітей дошкільного віку з їх соматотипами.

Дослідження антропометричних показників проводилися за загальноприйнятою схемою вимірювання подовжніх, охватних і вагових параметрів тіла дітей [1]. Комплексний аналіз морфо-функціональних показників дітей дозволив оцінити їх загальний фізичний розвиток як гармонійний. Для характеристики дитячої конституції використовувалась схема Штефко В. Г. та Островського А. Д. [5].

У хлопчиків розподіл соматотипів є наступне: найбільш часто зустрічаються соматотипи: м'язовий (24%), астеноїдного (23%), торакальний (21%), найменш зустрічається невизначений соматотип (14%), а дигестивний соматотип (18%) зайняв проміжне місце між вище зазначеними конституціональними типами.

Розподіл соматотипів у дівчаток мав схожість з таким у хлопчиків в тому, що найбільш часто зустрічаються астеноїдний соматотип (33%), торакальний (23%) і м'язовий (20%). Однак найменш зустрічається у дівчаток дигестивний соматотип (10%), а невизначений (14%) зайняв проміжне місце між вище зазначеними конституціональними типами.

Тобто, визначення основних соматотипів серед практично здорових дітей дошкільного віку показало, що переважаючим серед них був, як у хлопчиків (23%), так і у дівчаток (33%) астеноїдний тип конституції, торакальний (21% і 23% відповідно) і дигестивний соматотип (24% у хлопчиків і 20% у дівчаток). Найменш зустрічаємий в обстеженій групі дітей – дигестивний (18% у хлопчиків, 10% у дівчаток) і невизначений (14% у хлопчиків і у дівчаток).

Рівень ситуативної тривожності визначали за допомогою тесту тривожності [4]. У дослідженій вибірці дітей від 4 до 6 років переважав середній рівень тривожності (53%), високий і низький рівень тривожності складав 26% і 22% відповідно. Як у хлопчиків, так і у дівчаток домінував середній рівень тривожності, однак у дівчаток він зустрічався на 7% частіше. Високий рівень тривожності був нами відзначений у дівчаток на 6% частіше, а низький рівень в два рази рідше ніж у хлопчиків.

При визначенні рівня ситуативної тривожності в залежності від соматотипу у хлопчиків спостерігалось: середній рівень тривожності склав найбільше значення – 8% у хлопчиків торакального соматотипу, низький – у хлопців м'язового соматотипу (7%), високий – у астеників (5%). В цілому низький рівень тривожності, у астеників склав 2%, у хлопчиків дигестивного соматотипу 6% і був відсутній у представників торакального, та невизначеного соматотипів. Середній рівень тривожності склав 1% у хлопчиків дигестивного соматотипу, 3% - м'язового, 6% - невизначеного, 4% - астеноїдного соматотипу. Високий рівень тривожності був однаковим у хлопчиків м'язового, дигестивного і невизначеного соматотипів 1%, і у торакального – 2% (рис. 3.3).

В результаті розподілу рівня тривожності в залежності від соматотипу у дівчаток були такі особливості: високий і середній рівень тривожності

найбільш часто зустрічався у астеніків – 8% і 9%, низький рівень тривожності у дівчаток з дигестивного соматотипом - 3%. Високий рівень тривожності у дівчаток торакального, м'язового і невизначеного соматотипа був однаковим і становив 2%. Середній рівень тривожності найменше значення мав у дівчаток дигестивного соматотипу – 2%, максимальне значення було відзначено у астеніків – 9%. Низький рівень тривожності спостерігався у дівчаток астеноїдного і торакального соматотипу – (1%). (рис. 3.4).

Таким чином, аналіз індивідуально-типологічних особливостей прояву ситуативної тривожності у дітей 4-6 років у взаємозв'язку з їх соматотипами показав, що високий рівень тривожності був характерним для дітей-астеніків (12,5%), у дітей дигестивного соматотипу був найменш відзначений (2,5%). Середній рівень ситуативної тривожності переважав у дітей торакального соматотипу, серед дітей дигестивного і астеноїдного соматотипів був найменш відзначеним. Низький рівень тривожності був характерним для дітей м'язового і дигестивного соматотипу (9,2%, 8,3% відповідно), у дітей з торакальним і астеноїдним соматотипами – 1,7%, 2,5% відповідно, у дітей з невизначеним соматотипом – був відсутній (рис. 1).

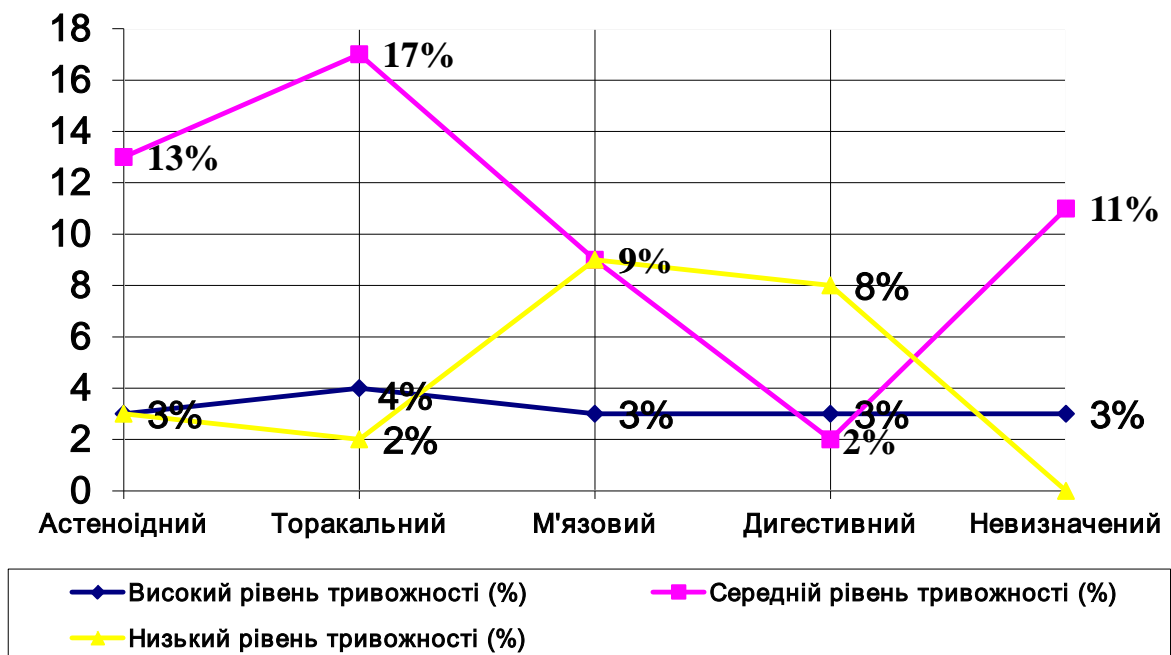

Рис. 1. Рівень ситуативної тривожності у дітей дошкільного віку з різними соматотипами

В роботі вперше було простежено взаємозв'язок ситуативної тривожності у практично здорових дітей дошкільного віку з їх соматотипами у місті Мелітополі. Вперше було звернуто увагу на рівень ситуативної тривожності у дітей дошкільного віку південно-східного регіону України у взаємозв'язку з їх індивідуально-типологічними особливостями. Отримані в ході експерименту дані можуть бути використані на лекційних та практичних заняттях в курсах «Фізіологія вищої нервової діяльності», «Валеологія», «Вікова фізіологія та шкільна гігієна», «Вікова психологія» і в шкільному курсі «Біологія людини», а

також для складання морфограми фізичного розвитку, пропорцій і конституції тіла дітей і підлітків. Дослідження рівнів ситуативної тривожності у дітей у зв'язку з їх соматотипами важливо при розробці рекомендацій з адаптації дітей з високим рівнем тривожності для вчителів, психологів та батьків.

Список використаних джерел

1. Агаджанян Н. А. Здоровье как биологическое свойство организма (учение о конституции и проблемы возраста) / Н. А. Агаджанян, Б. А. Никитюк // Учение о здоровье и проблемы адаптации. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2000. – С. 44-78.
2. Мухина В. С. Психология дошкольника. Учеб. Пособие для студентов. / В. С. Мухина, Л. А. Венгер. – М.: Прогресс, 2009. – 239 с.
3. Прихожан А. М. Тревожность у детей и подростков: психологическая природа и возрастная динамика / А. М. Прихожан. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2000. – 304 с.
4. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога в системе образования / Е. И. Рогов. – М.: ВЛАДОС, 2009. – 529 с.
5. Штефко В. Б. Конституціональні особливості дітей дошкільного типу / В. Б. Штефко, А. Д. Островський // Питання антропології. – 2002. – Вип. 2. – С. 114-128.